

Цетиње, 15. новембра.

Европа стоји под знаком двобоја између малих слободних држава српских и велике црно-жуте монархије. Давид и Голијат у новом издању. Ако ће историја остати себи дошљедна — а то може лако бити, јер и она има своју психологију — онда ће се и овај сукоб између малог и великог свршити као онај за пријеме израиљских царева.

Печаток је добар. Србија и Црна Гора задобиле су јавно мишљење у Европи и већи дио европских сила за своју ствар. Аустро-Угарска нема никога уза се. Њемачка, на коју рачуна, условно је уз њу и стоји за сада поиздаље. Русија, Енглеска, Француска, Италија и Турска противни су јој. Они су на нашој страни.

Први судар, дакле, испао је у нашу корист. Давид је у томе првом судару одио побједу над Голијатом. Што ће даље бити, у Божијој је руци. Уздаћемо се у њега и у своје усталаштво да и свршетак буде такав какав је почетак. Показало се и овдје: Смјеломе помаже Бог; прегоацу Бог даје махове. Зато само напријед! Нека црно-жута уста вичу, нека пријете, ми само напријед!

Борба је неравна. Наше су силе малене, противнике велике. Ми не смијемо зато испустити из вида ни једну маленост која би нам могла користити, нити пак смијемо дозволити да нас противник пријетњама и дипломатским интервенцијама преко других сила збунује. Оно, што нам је дало побједу до данас, а то је усталаштво, смјелост и раданост, морамо и даље продужити ако хоћемо да нам труд буди до краја крунисан успјехом. Застајкивање би нам било кобно. Ми ништа више нећемо изгубити ратом, по што бисмо изгубили миром — ако би остало како бечка господа хоће. Догађајима, које је створила Аустро-Угарска, стављени смо између леда и ватре, па воља ли нам је да се мрзимо, воља ли да се пржимо. У миру ћемо се следити, у рату онећи. Кроз жарку Африку се прошло, кроз ледовити пол није, зато гредимо према жарком рату. Ту је једино наше спасење. И гредимо одлучно, свим срцем и свом душом.

Да смо досад у побједи, свједок су средства, којима се Аустро-Угарска противу нас служи. Ми се боримо часно, с правдом и истином у руци, она се бори средствима недопуштеним. Она се служи неистином, фалсификатом, интригом, клеветом, софизмима и пријетњама, на најзад и самом бруталном силом над владарским изасланицима и над путницима, који путују за Србију и Црну Гору; пушком и бајонетом противу несрећних Босанаца и Херцеговаца; забраном провоза робе намијењене српским земљама; најзад и неистинитим оптужбама код

великих сила. То је доказ да смо је прикључили уза зид европски. И мора да смо је притиснули онако кад се спустила тако ниско, да се као велесила према нама служи недостојним средствима.

Док сама скупља голему војску на наше границе, док иде силама да се жали да ми скупљамо војску на њене границе. Као да смо у стању да покренемо милионе! Велика сила на се претвара пред Европом као да јој је опстанак дошао у опасност.

Док у Загребу сасвим званично скупља „хрватску легију“ да је пошаље на српске државице, док се уплакано жали пред великим силама, да Србија скупља добровољце противу ње — и ако би ти добровољци у случају рата упали у Босну, која није аустројска.

Жали се да су српске трупе на њеним границама, а овамо су одавно њене трупе на границама нашим. Ако према Босни и Херцеговини и има каквих стража и патрола, то је према њима, не према Аустро-Угарској. Босна и Херцеговина још нијесу њене. То имамо тек да видимо. Босна и Херцеговина су данас спорне земље и о њима не смије Аустро-Угарска говорити као о аустро-угарској територији.

У питању изазивања узела је улогу лопова који бјежи и више држте лопова! Хоће да завара свијет да не хвата њега. Она изазива и ријечју и дјелом. Сама анексија је једино велико изазивање, и осим тога сваком могућом приликом дражи српске осјећаје, чини насиља српским држављанима, хапси наше генерале који су на путу, забрањује провоз поручене робе, у ланце кује српски живаљ у Бановини, убија на сав мах Босанце и Херцеговце преко својих „штрајфунга“, па чак је и толико дрска да њена војска прелази наше границе и дражи наше пограничне страже да би се латиле оружја. И онда ми изазивамо!

Па читајте како њихови листови пишу о нашем владоцу! Па слушајте како нас изазивају по њиховим разним парламентима. Па обратите пажњу на оне силне неистине којима против нас засипају услужну европску штампу, која је подлегла искушењу са златним Ароновим телетом, који на себи носи данас отисак црно-жутог орла са означеном вриједности. Па ниске интриге у новоназарском Санџаку, у Цариграду, Петрограду, Паризу, Лондону, Берлину и Риму. Недостојно једне велике силе. Комично чак кад је представите у коштацу са малим српским државама.

Знак да смо је добро сковитлали. Даће Бог да тако буде и у рату, ако га мора бити. Зато не клонимо, него само напријед, напријед, напријед!

С нама је Бог и Европа.

Један коректив

Морамо и онет ове аустро-чивутске политичаре као оно вапшарске сецкесе хватати за јаку и изводити на суд, на суд јавнога мишљења и Европе.

Преливају се у све хамелеонске боје, и то док длан о длан ударе. Кад говоре „истину“ претурају се пред нашим очима тако акробатски, да их погледима у свима тим фразама не можете пратити.

Па ипак прилично их уочавамо и хватамо.

Дали се сад на посао да нам тумаче руско срце. Ми се Словени, знате, не познајемо, па треба они из Беча да нас један другоме представе. Ми се и не разумијемо, треба они одонуд да нам прискоче у помоћ и да нам Русе прикажу. Видимо оно што смо прије једном приликом видјели па својим рођеним очима неvjеровали: Чивути у православним манастирима и црквама нуде на продају одежде, иконе и свете утвари и — крсте се! То је сад то исто. Аустро-чивути угрчали међу нас и Русима доказују како не треба да се заузимају за своју словенску браћу, а нама како Руси неће да знаду за нас и како смо будале кад се у њих уздамо. Руси су нас, неле нам, још у Рајхштату предали Аустрији.

И не стиде се да оваку дволичност јавно пред свијет износе. Јавно нас хоће да дискредитују пред Русима. Русе пред нама, и још се надају да ће успјети. Наравно претпостављају да су овдје мозгови такни исти као њихови тамо у Бечу. Али то није случај.

Русија се не бори за нас. Ако би ступила у какву одлучнију акцију није због „то мало Босне и Херцеговине“. Овдје је у питању један велики интерес свесловенски. У питању је, хоће ли Балкан припасти балканским народима, или ће се пустити да се Аустро-Угарска као велика сила на њему стално загнезди. Ако се то допусти, онда тој њеној инвазији нема граница. Оно, што је шљедовало турској инвазији прије толико стотина година, шљедоваће сад, само у противном правцу. Пређе је била Плима и достигала је до Беча, а сад би наступила Осјека, и допрла би ускоро до Солуна и Цариграда. Плима је била турска, Осјека аустро-њемачка.

Шта би из тога шљедовало за Русију? Обухваћена би била од Балтика преко Њемачке, Аустро-Угарске, Балкана и Мале Азије до самих граница персиско-руских.

Ето у томе је ствар. Окупирана Босна и Херцеговина биле су први корак ка томе циљу, анектирани други корак, а трећи и четврти доћи ће тако исто подмукло као и досадашњи.

Не брани, дакле, Русија „то мало Босне и Херцеговине“ само нас ради, него и себе ради, а дужна је гледати у будућност тако исто као што гледа Аустро-Угарска, према којој удешава своју политику. А она је стална, рекли бисмо тестаментарна. Што њени политичари казују данас, слушали смо још прије двадесет и толико година. Die Occupation ist heute eine vollzogene

Thatsache und die mit derselben eingeleitete Orient-Politik unabänderlich*) — писала је она иста „Н. С. Преса“ (22. маја 1887. год. № 8166) која се данас тиска да нам тумачи срце руско, а наше Русима.

Каква је то политика која је окупацијом отпочела и која остаје непромјенљива? То је политика продирања према Солуну и Цариграду, освајајући турске и српске земље. Зато и рекосмо, та је политика у Аустро-Угарској тестаментарна. И кад се то зна и на дјелу види, зар Русија да остане скрштених руку само да јој бечки и пештански аустро-чивути не кажу, да се жртвује за Србију и Црну Гору, и „за то мало Босне“?

Окренимо ту логику на Њемачку. Ако би се Русија за Берлин. Уговор и за Босну и Херцеговину више заузела него ли што би господи у Бечу било мило, да ли би допустили да „за то мало Босне и Херцеговине“ по сили каквог савезног уговора потрза мач из корица Њемачка? Наравно, да би им мило било. То би чак и тражили. Али ми онда питамо: Кад не би Аустро-Угарској и Њемачкој зазорно било да „за то мало Босне и Херцеговине“ ризикују један велики рат, и само зато да би један дио Словена и словенских земаља заробили, то зашто би зазорно било да Русија те земље брани, нарочито кад је јасно да ће у пошљедњем дјелу овака аустро-њемачка политика погодити њу, и погодити је по сријед срца? Она ће бити Њемачком и у Аустро-Угарском одасвуда опасана.

Што се тиче тога, да нас је Русија теслила Аустрији још у Рајхштату, како нам то интригантски сад прича „Преса“, нека нам допусти да је подсетимо на њено писање у години 1887., кад се водила о томе полемика између Бизмарковог органа „Norddeutsche Allgemeine Zeitung-a“ (Сјеверно-њемачке Опште Новине) и бечких листова, међу којима је „Преса“ заузимала прво мјесто, као што је на првом мјесту у Пешти стојао орган угарског министра-председника Коломана Тисе — „Budapester Correspondenz“ (Будапештанска Кореспонденција).

„Сјеверно-њемачке Опште Новине“ тврдило су то што сад „Преса“, наиме, да је Русија уговорно уступила Аустро-Угарској Босну и Херцеговину год. 1876. 8. јула у Рајхштату. „Преса“ је одговорила, да то није истина, позивала се на „Будапештанску Кореспонденцију“ и на говор Коломана Тисе, који је држао у мађарском Сабору новом интерпелације Арањије. Тиса је категорички одбио да је икакав уговор постојао између Русије и Аустро-Угарске односно Босне и Херцеговине. Послије се у полемику умјешао и сам Андраши, па и он порекао. Све то изнијела је „Преса“ у броју 8147. од 3. маја 1887. године. То је исто тврдила 28. априла исте године у броју 8142. Ту је умјешала и Каткова и генерала Обручева и Новикова и Андрашија и Горчакова и Бизмарка. У ту се полемику умјешали и ру-

*) Окупација је данас свршен чин и наша политика на Истоку, која је тим започета, остаје непромјенљива.

Постало Гурани, постало духија, постало
роштва, не биски се пише у збирке, не
гуи се пита где кара ил постојало и ра-
тојности. Што даде од савјана савана, и
и јуди пичици Го дежи у крви и у
рави свакога савјана и свакога народа. Го

писаника польског листа *Clas Warszawski*. Урелина, четири пута претресали, одузимају писмо, конфискују руске и српске новине. Препоручена писма и потесе унесени смо да сакријемо у шпелатама. Шпијун су нас пратио чак и у руски консулат у Сарајево, очекујући наш излазак пред самим вратима.

Нарочите строгости почињу на граници Херцеговине. У Коњицу су нас молили да би избјегли непријатности, да се не задржавамо дуго. Овдје су Босанци први пут видјели руске кореспонденте. Два иностранца кореспонденти, који су пошле нас прошли, враћени су из босанског Брода патраг. (2 Пр. Ур.)

Ваш се дописник усуђује да тврди, да Барона, посебно Русега, нема поима о свему томе, што се дешава у анектираним областима, каквим мјерама и средствима прибјегавају „појединоци“, какве припреме чине. — Не зна расположење и негодовање српског народа, који на србу не иде на шанску провокацију, која има намјеру да изазове устанак. Вијести о разрушеним касарнама и барутним магацинима лажне су и имају провокацион карактер. Срби се засад уздржавају и чекају конференцију.

Вашем се дописнику, који је разговарао са Босанцима православним и муслиманским, категорично изјавили, у име српске народне организације, да под аустриском управом ни у ком случају неће остати, па макар им Швабе дале и републику: „Нама је боље да легиемо мртви у гроб него да останемо живи. Ми ћемо запалити пожар на Балкану, у ком смо готови да и сами погинемо. Аустрија је тридесет година уногребила на то, да побједе противу нас нашу браћу Хрвате, за које је вјера важнија од слободе. Политика је Шваби: *divide et impera*“.

Обе анектиране провинције пуне су војске, тајне полиције и шпијуна. Допуштен је 18. корпус специјално за Херцеговину, који је састављен већином од Мађара, Хрвата и Пољака; у њему је свега два батаљона Срба. У Мостар је дошао најбољи аустриски стратег, генерал Шемуа. Главне трупе овога кордона заузеле су позиције према Црној Гори, а 15. корпус поставио је у Босни ради чувања границе према Србији.

Пред нама отирано је на граници Пољоварског санџака сто вагона артиљерије. На оном мјесту мисли се, у случају рата, да ће се сјединити Црногорци и Срби, и зато се овдје подижу утврђења.

Обије су области у ванредном стању. Аустријанци не крију могућност устанка у Херцеговини, и зато концентришу овдје основнице.

Гласови поводом анексије

Народна одбрана и Младо-Турци

Уредник загребачких „Novosti“ разговарао се са једним делегатом народне одбране у Србији, који је водио преговоре са Младо-Турцима. Он је изјавио ово: „Могу вам рећи да сам те преговоре с успјехом завршио и да је између одбора за народну одбрану, чији сам делегат био, и централног одбора младо-турског комитета постигнут дефинитивни споразум на основи заједничке одбране. Младо-турски комитет, који сад има и у парламенту већину и велики утицај на

турску владу, биће снажан фактор у будућим односима Србије и Турске. Ја свој поглед мислим да настаним и кроз мало времена крећем у Северну Арбанију да и с Арбанцима учврстим споразум. Могу вам рећи, да у овоме послу није тешкоћа лежала у неповјерењу Турака, већ у разбијању интрига, које су агенти непријатељских држава развиле међу Арбанасима и Турцима“.

Србија спремна за рат

Предсједник скупштине у Србији, Љубо Јовановић, разговарао је с једним новинаром и том му је приликом рекао ово: „На ваше питање за моје мишљење хоће ли доћи између Србије и нас до заплета, могу вам рећи прије да хоће него ли да неће. Ако Аустрија не оповоље прокламацију анексије неће се избјећи тешке компликације. Ми знамо да анексијом Босне и Херцеговине није угрожена само будућност тим земљама, него и будућност Србије, т. ј. иза Босне и Херцеговине дошла би Србија и Црна Гора на ред. Дакле, боље је започети сада него послје, кад ће позиција Аустрије бити повољнија него данас. Аустрија ради противу нас из све снаге. Позиција је сада згоднија за нас него икад што ће бити. Ми уживамо топлих симпатија цијеле Европе. Ми смо приправни за рат“.

Толстој противу анексије

Лав Толстој, који непрекидно у Јасној Пољани прима разне посјете и честитке због осамдесетогодишњице, ових дана је пред депутацијом студената из Москве проговорио и о анексији и том приликом се оштро изразио противу анексије, изјављујући да је тиме учињена лута неправда српском народу, за који се изјаснио да се нада да се ипак неће завести на непромишљен корак.

Убијен шпијон

Како новине доnose, у Шатну је ухаћен аустриски шпијон Михаил Симон и када је стражарно сировијен за Биоград, успио је, да пратиоци побегне, те се стражар отисне за њим. Стражар га је неколико пута позвао, да се преда, али он не хте, те га код Обреновића стражар стигне и убије.

У Србији је ухаћен први политички број аустриских шпијона.

И они неће да чују

До сада су, крај свега притиска власти, многе српске општине у Босни у Херцеговини изјавиле, да неће да чују за анексију, а још мање какве захвалнице да шаљу. У томе смислу сада се изјаснио и општински одбор у Жупанцу и на записнику је изјавио, да не узима на знање анексију Босне и Херцеговине и да одбија приједлог градоначелника свог о одласку депутације у Беч.

Умрт у Русији

Бечки листови трубе како су у Петриграду склони да прихвате захтеве аустриске и да одустану од компензација Црној Гори и Србији. То је потпуна измишљотина. Са аутентичне стране, дознајемо, да Русија и даље стоји на својим становишту и да изопштено неће да одустане од својих захтева, т. ј. да се на конференцији расправља о Босни и Хер-

цеговини и да се Србима даде задовољења.

Рат или мир

Како изјављују из Берлина, питање о рату на Балкану има да се ријешити до Божића. Не буде ли рат букнуо то гада, онда се неће они, слободно може рећи да је мир загарантован. — Разумије се, да је то обично пророчанство, без икакве стварне подлоге.

Турски програм

Лондонски „Стандард“ публиковао је у својем пошљедњем броју турски програм за међународну конференцију, за коју каже да је на њега пристала и Русија и Енглеска и Француска. Тај програм гласи:

1. Државоправни положај Источне Румелије.
2. Државоправни положај Бугарске, питање о Румелији и бугарском данку и учешће Бугарске у турском дугу.
3. Државоправни положај Босне и Херцеговине; питање о индемнитету неће бити покренуто, јер би то значило начелно признање анексије.
4. Компензације Србији и Црној Гори не могу се дати на рачун турске територије, али ријешење тога питања врло је потребно за љубав општег мира.
5. Укидање члана 23 (реформе у европској Турској) и 61 (реформе у Јерменској) Берлинског Уговора није потребно пошто је уведена уставност.
6. Модификација капитулације, нарочито у погледу сграних пошта и повећање увозних царина.

Против модификације члана 29 (Црној Гори) Турска нема узрока да протестује, јер у томе није заинтересована.

Рачун без крчмара

По овој народној „зеп у шуми, а ражањ се спрема“, тако и у Аустрији већ су почели да комадају Босну и Херцеговину. Око тога масног залогаша чисто ће се искрвити. Као што се пели, „свако Туре себи дере“, тако и они сваки к себи вуку. Хрвати би, да се припоје Хрватској, па у томе толико далеко иду да се позивају и на историју, доказујући како су то хрватске земље! За њима ни Мађари не остају. И они су нишчепали историјске податке, којима утврђују своја права на ове земље! Сама аустриска влада показује пољу, да јој се највише свиђа, да ове земље не буду припојене ни једној ни другој страни, ма да је Хрвати увијеравају, да је у интересу монархије, да ове земље буду припојене, јер би мјесто дуализма постојао триализам, што би било на штету Угарске. Сада је од Мађара изишао овај приједлог: Јетан комад Босне, од загорске жупаније, па до Јадришког Мора, до Сена, да припадне Угарској, а остало да се преда Хрватској као накнада за Приморје. Тада би се Угарска проширила на мору, а Хрватска би добила могућност да похрвати српски елемент.

Знак времена

Пошто су аустро-чулаутски листови испунали све кар-фашке и противу Црне Горе и Србије, сада су стигли да свирају у друге димле. Колико до јуче и Црна Гора и Србија је изазивала, а сад се плаши од — рата. И то је знак времена!

Легије у Босни

Франковачке легије почеле су се организирати и у Босни. Док се Србима и Муслиманима не дозвољава у овим несрећним српским земљама да се у миру договоре, приврженицима разних Штадлера, Буџонића и др. дозвољавају се чак и легије, које немају другог задатка него да настане по Босни оно што су њима слични почели по загребачким улицама. Само то, па је довољно да се види словенски дух ових т. лн. Хрвата.

Д-р Миловановић на Цетињу

Како с грани листови доnose, д-р Милован Миловановић, министар спољних послова, при својем повратку из Рима, уратио је и на Цетиње.

Хвала те нам рекоше, јер ми о томе нијесмо ништа знали.

Српски официри

По аустриским листовима, српски официри су већ кренули из Србије у Црну Гору, гдје имају да обучавају црногорске — добровољце.

За генерала Божа Јанковића веле, да је изјавио готовост да буде инструктор црногорске војске, али под условом да се реактивира.

Прво Црногорци ушли у рат, па одна се спремили, а сад тек хоће да се уче! Дивна дошљедност!

Њима би се, по овој Змајевој могло, рећи: „Чујеш мене рано, кад већ радо лажеш, лажи бар — ваљано!“

Српство

Учиниће посјету. Цариградски листови доnose како ће посланици турског парламента, нарочито Младо-Турци засебним возом отићи у Биоград да посјете српске посланике у Србији.

Чак и то сумњиво! Српска женска добротворна задруга у Кини, у Далмацији, хтјела је да привреди забаву, на којој се имао да даје позоришни комад Ј. Стерије Поповића „Београд некад и сад“. Тај наслов узбунио је тамошње власти, те су забраниле давање комада и ако, иначе, као што се зна, има са свим њеним савезницима, која ни с политиком, ни са новим приликама нема никакве везе.

Помиловање бањалучких осуђеника. Тулио Ђордано износи у „Трибуна“, да је од барона Бенка дознао да ће ускоро бањалучки осуђеници бити помиловани. (То су они што су, због чланака „Мирисе на барут“ у „Отаџбини“, осуђени пролетос у Бања-Луци.)

Словенство

† Кристина Рик. У Загребу је умрла Кристина Рик, чланица хрватског позоришта, родом Чехиња, талентована женска.

Нереди у Прагу. У Прагу још никако нереди да престану и ако се полиција упула да мир поврати. Између Чеха и Њемаца се непрекидно сукоби дешавају, али то је знак времена, јер се те туче, ушледе нетрпљивости народности, периодично појављују кроз цијелу аустриску монархију.

Што је некада куд према јуначству стварао јунаке: што су многи постали јуначки браћарије своје толико што је богатство што је ауау турски најтежај народ на буњу и српско прегнуће, не може нам никакво дати разлога да кажемо, да је наш народ у опште и од природе храбар чак и онда, кад су уарици престали, кад је постало ропство и ауауа, и кад је чак, благодарећи нашег нежару, престао у падоу и куд јуначки и уетупно мјесто прокопачничким шпекулацијама, полицији, трговцима, привреди и осталој.

Судити по оној што је некада било, и то под изјесним погодбама, па поставити правило да је и данас тако, немоја је велика погрешка. Не! Или народ данас није оно што је некада био, јер су му се прилике за основа измјениле. Поне прилике створиле су нове лауде. Народ јест и данас повода да се да јуначство везати, благодарећи његовој бистрини, живахности и склоности ка јуначкој нечисти: он има свих диспозиција да под најврснијим погодбама постане и сад одица храбар и ратоборни, али о храбрости његовој говорити данас као о капитулу који лежи готов у подрумима душе његове, погрешно је.

Онолика свјетлости било је немоја потребно бити на ово питање, јер заблуде су опасне. Свој народ морамо добро познавати и у владају с њим морамо се руководити само позитивним чињеницама.

Признати истину, ма како горка била,

Други је пенхички услов побједи. Само тако можемо пронаћи путе и начине да оно, што је дух времена погрн, оживимо. Успавати се правим политичким формулама, које говешију народној сујети, врло је опасно. Оне нам не дају да прогледамо и да видимо суруну, стварну јану. А ко не види ово себе, не зна ни куд ће поћи.

§ 5.

Говорили смо о храбрости, али је нијесмо познавали. Знамо само да је ту, да постоји, али шта је она по суштини и како постоје, није нам јасно било. Међутим она је једна тако важна појава човјекове душе, да је без тежњеног анализе не смјемо оставити. У појени је храброст једна од пресудних чињеница. Како ћемо је узети у рачун кад је дубље не познајемо, кад јој не знамо суштине, поријекла, начин постојања и нестојања, јачину и остало што је сачињавало?

Какав ће то жанишета бити који не познаје суштину, јачину и дјејство наре? Какав би то инжењер био који не би познавао издржљивост мостница? Тако се вето смјемо мошати? Какав би то војсковођа био који не би познавао природу храбрости? Оно, сушним човјек ради, жиро познавати скров, Штаче немоја ради. Столар мора познавати дрво, жедезар жедезо, грађевинар дрво и камен, хлебоар брашно, а војсковођа душу човјекову.

Он мора бити филозоф и психолог, јер човјека без тога не може познавати.

Војсковођа добија свој (јачији) материјал овако исто, како рудар добија свој из утробе земљине. Рудару ваља да добијне грудве сачеље, да добијне мањно перо, то ни, хемички дучи, претана и калупи. Полао тежак и замекан, али ни мало лакше пије војсковођа. Његов је посао и тежи и ограничији ако хоће да га ради рационално. Много је лакше млати, прати, топоти, дучити и претанати руде, него проучити душу човјекову па је препоравати према нестатином паду. Гешко би то било и кад би душа човјекова била свуда једнака, колико је то теже кад знамо да је у том погледу сваки регрут кинга за се, кинга од више дебелих томова, кинга филозофије и психологије, коју треба гемељно проучити? А проучавати се мора ако хоћемо да имамо добру војску и добре војсковође. Психологија ратништва постоје зато наука врло важна.

Човјек у којегу додлаз као конгломерат свих дучених добрих и рђавих особина, које човјек може имати. Он погнуто личи оној грудви вековне руде у којој је девет деветина земље и осталих нечистотија, а једна једна деветина метал. Њега сад треба, у дученом погледу, очистити, опрати, препоравати, тако рећи треба му нову душу удунути. Храброст његова, ако кинге има, без помета је, поодређена је, лабавија је и

немоја колебљива. Треба јој дати што нема, али како ћемо то чинити ако о тој ништа не знамо да има? Ма видимо чак да је ту, чак да је нема. Јесмо ли потражили узроке зашто је тако? Историја је забављива да су многи народи каинго била нечисти и јуначки, а друга до ада била мачодушни. Нема скоро народа на свијету који није имао своје херојево доба, и доби свој мачодушности.

Како је то дошло? Јест. Како је дошло то? На то питање одговорити значајно би значило дебеље филозофије. Историја свијета личи бурном мору с високим валовима, с дученим долинама, с мачодушним очаним таласима међу њима, који се једно о друго ломе, ијецупе, пона брда дучу, нове долине отирају. На њеним валовима сви херојави, у дученим долинама мачодушност. Ко би се подучавао да свечу том паће кривога њена? У осталој испитивати у овим размјерима буру дучина и опадања духа народа свијетских по свој ширини мора историјског, од њеног почетка, једна да би нам овдје за нестатику гу цијела и гробало. Ма зато тога нећемо чинити, и ограничавамо се само на оно, што нам је за овај мах и оно специјално питање о храбрости, с психолошког гледишта. По-гребмо. Велику психу свијета и историју остављамо на страну.

(Наставиће се)

Српски и хрватски студенти. У Прагу су држали српски и хрватски студентски скупштини, на којој су доносили резолуцију, којом се препоручује српско-хрватској коалицији, да настави борбу противу немачаризације, а на подлози слоге Срба и Хрвата; осуђује се поступак ректора загребачког универзитета, који је упутио да се прослави павин јубилеј и гинућа над бруталним поступком са затвореницима оптуженим у Хрватској и Славонији ради велеиздаје.

Поглед по свијету

Два важна говора

Ове недеље очекују се два важна говора: на првом аустро-угарске монархије на српске земље, на Босну и Херцеговину, на тиме и на Балканско Полуострво.

Како се јавља, у Петрограду говориће Извољски, у Риму Титони. Двије државе да које је барон Ерентал казао да су нени министри спољних послова дали пристапак на анексију. Оба су ова државника до сад била. То је дало повода многим штампама њиховим да их подвргну критички, јер нити народ Италије, нити Русије одобриша ону аустро-угарску отмицу и гажење једнога међународног уговора.

Карактеристично је да бечко-пештанска штампа зна унапријед шта ће ко говорити. За Титонија вели да ће отворено одобрити анексију, али ће затражити европску конференцију и затим одмах ставити питање о повјерењу. Унапријед зна, да ће талијански парламент гласати за анексију и за повјерење Титонију.

За Извољскога зна, да ће веома штедити Аустрију и да су с његовим говором задовољни унапријед све вође руске Думе. У главном — све благополучно.

Баш зато, што бечко-пештанска штампа унапријед зна шта ће ко и како ће говорити, нама се чини да ће све испастити мањине друштва, нарочито што је већ довољно познато како се они у Бечу лијено гласају с вистом.

Дневне новости

Био у лову. Његово Краљ. Височанство Књаз Господар одвезао се у четвртак у подне до Ријеке, гдје је преноћио, и сутра дан рано на маломе пароброду извезао се на Скад. Језеро у лов на патке, који је ове године врло обилан. Са Господаром су сишли на Ријеку и Њихова Височанства Књаз Петар и Књагиња Вјера. Синоћ се Господар вратио на Цетиње.

Здравље Књагиње Милене. Према вјестима из Париза, оздрављење Њенога Краљ. Височанства Књагиње Милене стално иде на боље. Руски специјалиста лекар Шершевски прегледао је Њено Краљ. Височанство и нашао је, да је искључена могућност компликација. Код Њенога Краљ. Височанства у Паризу налази се поред Њенога Височанства Књагиње Ксеније и Њено Царско Височанство Велика Књагиња Милица, која је допутовала из Петрограда да види своју мајку.

Лако обољела. Њено Краљ. Височанство Књагиња Престолонашљедница Милица од јуче лако је обољела од назеба, због чега, по лекарском савету, за два три дана не смије да напушта постелу.

Допутовала на Цетиње. Њено Височанство Књагиња Наталија допутовала је јуче по подне са Крушевца са својим родитељима г. и г-ђом Константиновић.

Господарева пјесма. Цариградски лист „Туркија“, који излази на француском језику и заступа интересе српске, дошло је у преводу пјесму Књаза Господара „Што те руже, лаве стари“, која је врло симпатично примљена у круговима Младо-Турака.

Нов валија у Скадру. За валију у Скадру постављен је Несиб ефендија, досадашњи муфтија у Солуну.

Тајни уговор аустриско-бугарски. Енглески листови саопштавају, да је на састанку Књаза Фердинанда са Царом Францом Јосифом у

Пешти углављен и потписан тајни уговор о заједничкоме дјеловању Бугарске и Аустрије на Балкану. Уговор гласи од прилике овако: 1. Аустриска влада одобрава Бугарској да се прогласи за независну краљевину и обећава, да ће свијема силама држати на бугарском пријестолу династију Кобурга. 2. За случај спољних сукоба постиже прогласа анексије Босне и Херцеговине, Бугарска се обавезује стати на страну Аустрије. 3. Аустрија и Бугарска радиће и даље споразумно на подјели Балкана.

Чисто не можемо вјеровати, да би могла словенска Бугарска закључити овакви тајни уговор.

Повратак Црногораца. Од како је проглашена анексија Босне и Херцеговине нема дана, а да на Цетиње не пристије по неколико Црногораца, који су се налазили раштурени по свијету запослени различитим пословима, а нарочито у Америци. Они се враћају у своју Отаџбину да би се ставили на расположење своме узвишеном Господару и својој домовини у овим, по Српство, тешким приликама. Њих од стране власти нико не зове; напротив, саветује им се, да не напуштају посао и да се не брину за отаџбину док не буду позвани, али они не могу одолети свом срцу и жарком патриотизму и јатомице долазе овамо. А да би се видјело како је расположење међу Србима у Америци износимо овај извадак из приватног писма браће Савићевих из Никшића, који се налазе у Америци: „Пошто је нама милио знати шта се све тамо догађа и имали изгледа на сукоб извјестити нас, јер овдашњи Срби с нестрпљењем очекују срећни случај послје тридесет година. У сваког од нас весело срце бије као да смо у најљепшем коду под Орловијем Кршом. Да ти је, брате, видјети како се Црногорци гомолају и приштинују један другом: „Има ли што ново?“ „Је ли већ почело?“ и како су сви спремни као да су већ у редовима на бојном пољу!“

Бечка „Н. Сл. Преса“ о Црној Гори. Овај бечки лист, који помало тумачи жеље и наміјере и оних са Балиплаца, у пошљедња своја два броја пун је неистина о Црној Гори. Те су неистине тако глупо састављене и измишљене, да се познаваоци Црне Горе и прилика у њој морају од срца насмјјати кад их прочитају. У најновијем свом броју доноси извјештај од свог нарочитог дописника, који је, вели, био на Цетињу. Тај је дописник овдје интервјуисао „црногорског министра иностраних дјела“ др С. Рамадановића. Већ је то довољно, да се види, колико је тај фамозни „Пресин“ дописник тачно информисан, јер, и ако је, како он вели, био на Цетињу, ипак не зна, ни ко је министар иностраних дјела у Црној Гори. Његови дописи кипте неистинама и глупостима, којих се може највише наћи у онима, које је послао из Котора, гдје је податке црпио од др Сарделића, о коме се похвално изражава.

Награда. Г. Карло Кантони, трговац из Трста, изгубио је 7. ов. м. једну ручну валижу црне боје, отворену, у којој су мустре корама и два нотеса. Он је валижу изгубио у путу од Ријеке до Крњичке Каменице. Ко је буде нашао и уручио г. Митру Лисичићу, трговцу у Подгорици, добиће награду од *педесет круна*.

Народно здравље

Глуземења. — Највише остаје глуземењих пламљених моча Шарзах (српски) краје и бо-

тине, доста одмах послје излаза моча. Болест упију у раном дјетињству ишине *лаукоу*, а *лаукоу* мочу.

Потребна количина хране по полу и узрасту. — Већ изијело и још мало трове и ишине хране као *грађу* за одраслање маче и привага мача. Према томе и количина потребне хране зависи у главноме једнако и узраста. Ако узмемо за количина хране која је потребна одраслом мушкарцу, предјелаца пријестолу црне јерменије 1—100, онда ће по општинама и појединци бити:

Одраслој жени	08	дјетету од 6—9	9.5
Младу од 14—16	08	„ 2—5	04
Дјевојци „ 14—16	07		
Дјетету „ 10—13	06	диспел 2 год.	03

Ако би, дакле, количина потребне хране за одрасле мушкарце износила 3000 гр дневно, онда би и, при пошљеди за одраслу женску 3000 „ 0.8 = 2400; за дјевојку 3000 „ 0.7 = 2100; за дјете од 10—13 год. 3000 „ 0.6 = 1800; за дјете испод 2 год. 3000 „ 0.3 = 900 гр.

НАЈНОВИЈЕ ВЈЕСТИ

Андрасијева изборна реформа

Андраси је изнио пред пештански сабор своју изборну реформу, о којој се тако много говори већ месецима. И ми смо о њој говорили и изијели како се њоме иде на то, да се што више Мађарима олакша улазак у сабор, на штету осталих народности. Она реформа је сада међу народностима изазвала читаву буру, па је у Араду држан противу ње и народни збор, на коме су Румини доијели одлуку, да се владару јави, да су и Румуни противу овакве изборне реформе.

Турски парламент

Како турски листови доносе, изборни посланици у Турској извршени су. Парламент ће имати 270 посланика, од којих ће, по народности, бити: 26 Грка, 4 Србина, 4 Бугара, 9 Јермена, а остало Муслимана. Парламент ће се на свечан начин отворити у султановој палати Долма Бага пријестолном бесједом, коју ће прочитати велики везир Камил паша, а ретовне сједнице биће у згради министарства правде, гдје су већ припреме учињене. Још у првим сједницама парламента Младо турски посланици, који сачињавају већину, подиће интерпелацију о Хориз-Босни.

Бригадир Ј. Вукотић у Цариграду

Бригадир г. Јанко Вукотић, како доносиле цариградски листови, пристио је у Цариград 2. ок. мј. талијанским бродом по цариградској мисли. Како је на мору имао невољу, то је стигао касније. Са њиме је и поручник г. Благо Врбица.

Он је стигао у цариградско посланство и чим је дошао учинио је посјету Стојану Њековићу, који се, такође, у Цариграду бави цариградском мисли, и послишну Србије г. др Ј. Ненадовићу. У вече је у част г. Вукотића наш отпавник послана г. Душан Грегорић давао ручак, на коме је био већи број угледних званика.

За пријеме свога боравка г. бригадир Вукотић је учинио многе посјете. Са нашим отпавником послова посјетио је и великог везира, министра спољних послова и друге мјеродавне личности, са којима је конференсио и информисао их о државу Црне Горе.

Он је имао част да буде примљен и код Султана.

Исељавање Босанаца

Муслимани из Босне почели су да се селе за Турску и да напуштају са својим породицама прадједовина огњишта, јер не могу више да опстану на својој рођеној грудји. Упитани зашто предју, они тужно рекоше: „Брате, не може да се издржи. Док смо били окупирани, били смо и бене и бене, али од како дође анексија, зло је, те не може исељити кинути, а како ли што друго од силних ишпијона“.

Листови у Турској најенеричније су устали да одвраћају Босанце од исељавања.

Бојкот у Турској

Аустриска роба у цијелој отоманској империји најоштрије се бојкутује. Из Солуна јављају, да се бродови са аустриским испанома једнако враћају: аустриски бродови иду празни, јер нико их не употребљује; аустриску робу нико не попи, па су многи почели да скидају и првене фесове, замјенујући их и, пр. у пошљини парочитим капама. Све што је аустриско сада се у цијелој земљи најжешће потискује и силно је огорчење противу Аустрије.

Др. Сарделић о Црногорцима

Чак и „Дубровник“ се зауставио на познати испад др. Сарделића о Црној

Гори. Он пише: „У Н. Сл. Преси доноси дописник из Котора свој разговор са др. Рудолфом Сарделићем, одијетником у Котору и главним уредником бечког листа „Вокс“. По дописнику, г. Сарделић хоће да Црногорне прикаже као неке разбојнике, којима је данашње стање добро дошло, да се залете у бој, па да тако хапају, пале и однесу, јер су гладни и сиромашни. Не знамо, да ли је бечки дописник ишери дошло свој гонор са г. Сарделићем, али ако јест, онда га морамо пожалити, јер је барем јунаштво, борба за свој опстанак и интересе Српства позната цијелој Европи као одлике Црногорана, које ће их увјек ресити и покрај тога, што их други оштрију“.

На то имамо да примјетимо још само ово: „Вокс“, лист Сарделићев, овај говор није демантовала, што значи да је Сарделић зблиа овако говорио.

„Велеиздајници“ у — Дубровнику

Како из Дубровника јављају, и тамо су се појавили „велеиздајници“. Ухваћена је, вели, литографисана географска карта Црне Горе, али са проширеним границама, која се протеже чак иза Дубровника, а Дубровник је означен као главни град Црне Горе. Власти је то, кажу, узбулило и жипо трагају за тим „велеиздајником“!

Најновије вјести

Бечки рајхсрат биће сазван 13. о. м. — Бини, министар Полоњиради на оснивању независне антисемитске странке у Угарској.

У Јегеру држане су демонстрације противу новог кабинета у Аустрији.

Најновији телеграми

(Од Бечкога Кор. Бироа)

Српско изасланство

Петроград, 9. новембра. Особита српска мисија отпутовала је за Биоград преко Румуније.

† Књаз Алексије

Петроград, 8. новембра. Велики Књаз Алексије је на најсвечанији начин сарањен у Петроградској царској гробници.

Турска прџма Србима

Цариград, 8. новембра. Лист „Турска“, који заступа интересе српско-црногорске, говори о промјени државна Порте ушледа чега ће Њековић и Вукотић по свој прилици отићи без успеха.

Аустро-угарска влада

Беч, 10. новембра. — Данас је била сједница оба министарства под предједништвом Ерентаљовим, који је изложио политички положај монархије с трговачке тачке гледишта наспрам Србије, Румуније, Бугарске и Црне Горе. Изајавио је да потребно расвјетлити неколико питања затим се на сједници расправљало о мјерама, које се имају ускоро предузети, а особито односно подношења парламената аустро-српског трговачког уговора, који је сада тек само привремено на снази, а такође и односно продужења преговора о трговачком уговору са Румунијом. Сједница се такође бавила покретом бојкота у Турској и примила је запису наредбе, које је Ерентаљ дао амбасади у Цариграду.

Предговори Бугарске с Турском

Софија 11. новембра. — Прекујутра се очекује повратак Лончева, што не означаје прекид преговора него да су изасланици споразумјели на основи дошњег уговора.

Из Србије

Биоград, 14. новембра. Др Милован Милошковић пристио је.

Биоград, 14. новембра. Генерал Јован Липован дошао је амо.

Биоград, 15. новембра. Званично се побијају гласови о министарској кризи.

Држање Францусе

Париз, 14. новембра. Приликом расправљања буџета министарства спољних послова, министар Пиншон, говорећи о источној политици, изјавио је да је Француска уз Руску за сави конференције да ће помагати приједлог да се Србији Црној Гори даду компензације.

Наша мисија у Цариграду

Цариград, 15. новембра. Јуче су имали бригадир Јанко Вукотић и отпавник послова Грегорић дуги разговор са великим везиром. По селамату примио их је Султан.

Н. Пашин је пристио.